

3 DAAGSE
DEFENIARS
VAN DE
KONINKLIJKE
LANDMACHT

FRIESLAND
GRONINGEN
DRENTHE
OVERIJSEL
GELDERLAND

OP
10-11-12

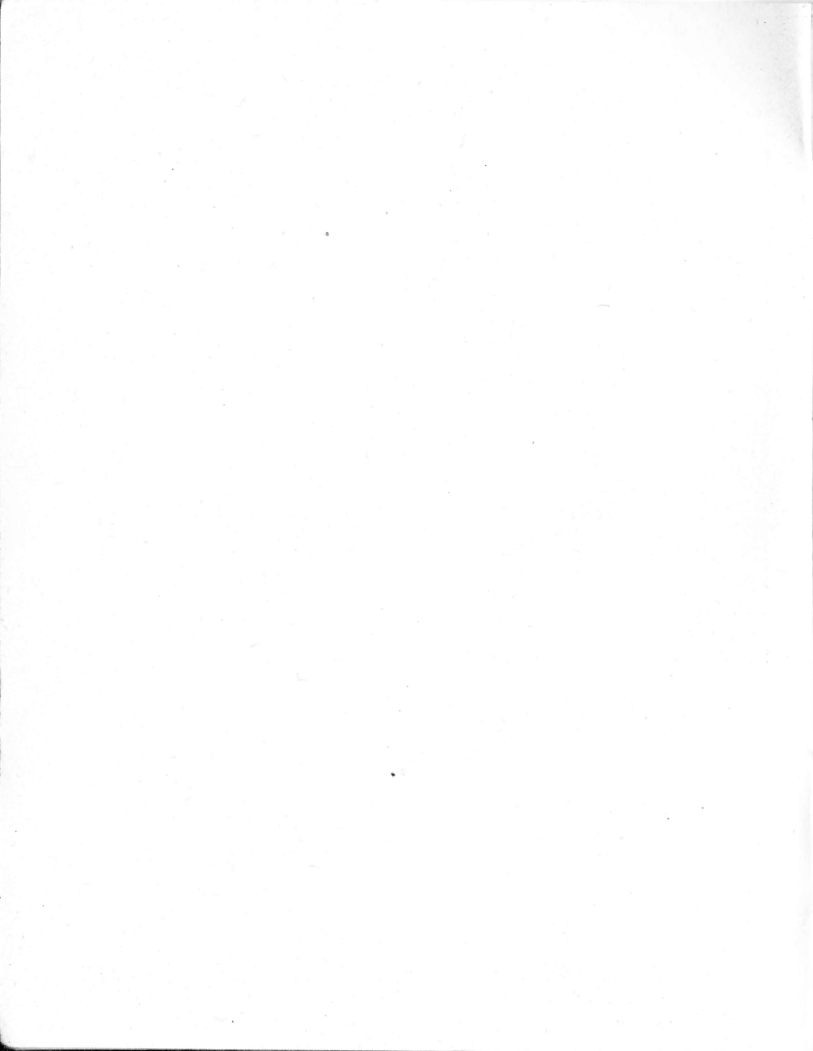
AUG.

1949

4^e MILITAIR GEWEST

3 DAAGSE OEFENMARS
VAN DE
KONINKLIJKE LANDMACHT

3 DAAGSE
DEFENIARS
VAN DE
KONINKLIJKE
DOOR LANDMACHT

FRIESLAND
GRONINGEN
DRENTHE
OVERIJSSEL
GELDERLAND

OP
10-11-12

AUG.

1949

1

4^e MILITAIRE GEWEST

HARE MAJESTEIT KONINGIN JULIANA

WILHELMUS VAN NASSOUWE

Wilhelmus van Nassouwe,
Ben ick van Duytschen bloet,
Het Vaderlandt ghetrouwe
Blijf ick tot inden doet.
Een Prince van Oraengien
Ben ick vry onverveert,
Den Coninck van Hispaengien
Heb ick altijd gheëert.

Mijn schilt ende betrouwen
Sijt ghij, O Godt mijn Heer,
Op u soo wil ick bouwen,
Verlaet my nimmermeer!
Dat ick doch vroom mach blijven,
U dienaer t' aller stondt,
De tyranny verdrijven
Die mij mijn hert doorwont.

Voorwoord

Het vorig jaar werd, als onderdeel van de herdenking door de Koninklijke Landmacht van het 50-jarig regeringsjubileum van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina, door troepenonderdelen van het 4e Militair Gewest een mars gemaakt door de 3 Noordelijke Provincien.

Gedachtig aan het gezegde „onbekend maakt onbemind” was het doel van deze mars, naast oefening voor staven en troepen, de bevolking dezer Provincien meer bekend te maken met het leger en in contact te brengen met de Koninklijke Landmacht, teneinde zodoende de band leger en volk te verstevigen.

Want het leger behoeft dit contact, dit medeleven, deze belangstelling.

Het succes van deze 3-daagse mars was zo groot, dat besloten werd dit jaar een dergelijke mars te houden en wel door die gebieden, welke het vorig jaar niet werden bezocht.

6 Dit jaar worden daarom niet alleen de 3 Noordelijke Provincien, doch ook die delen van de

Provincien Overijssel en Gelderland in de mars betrokken, welke behoren tot het 4e Militair Gewest. Bovendien zal het 432e Bataljon Infanterie, gevormd bij het 6e Infanterie Depot te Assen en Steenwijk en behorende tot het 1e Regiment Infanterie, alsmede 1-43 R.V.A. van het Depot Veldartillerie te Ede (2e M.G.), over enkele weken naar Indonesië vertrekken, teneinde aldaar hun plicht te vervullen. Voor deze onderdelen is deze 3-daagse mars tevens als een afscheidsmars te beschouwen.

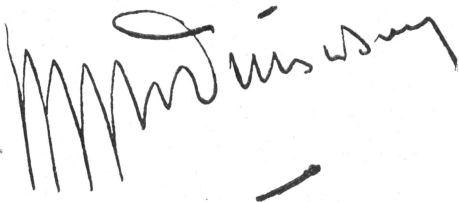
Militairen van alle onderdelen, deelnemers aan deze mars, beseft dat gij de vertegenwoordigers zijt, niet alleen van Uw Militair Gewest, doch van de Koninklijke Landmacht. Beseft, dat de ogen van de gehele bevolking op U gericht zijn, welke bevolking de Koninklijke Landmacht zal beoordelen naar aanleiding van Uw houding en optreden, zowel gedurende de mars als 's avonds in de kantonnementen. Gedraagt U correct tegenover Uw kwartiergevers en laat bij Uw vertrek geen rommel achter.

Een Nederlander kan soms nodeloos luidruchtig zijn; laat dit na, zowel op mars als in het kantonnement, weest voorzichtig met vuur in dit droge jaargetijde; op stro gelegerd zijnde is roken verboden.

En ten slotte waar een modern leger gemotoriseerd is, toont U een heer in het verkeer.

Ik ben ervan verzekerd, dat ook dit jaar gij allen, van hoog tot laag, Uw volle medewerking zult geven en ondanks inspanning en vermoeienis Uw opgewektheid zult bewaren, waardoor ook dit jaar deze mars wederom een volledig succes zal worden. Daarnaast, geef Uw ogen de kost, teneinde een wellicht bij velen nog onbekend gedeelte van Uw Vaderland te leren kennen. Teneinde U daarbij te helpen wordt U dit boekje als gids aangeboden. En thans: voorwaarts mars; goede reis!

DE GENERAAL MAJOOR,
Bevelhebber i. h. 4e Mil. Gewest,

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'H. J. J. W. Dürst Britt'. The signature is stylized with a large, looping initial 'H' and a series of vertical strokes on the left side.

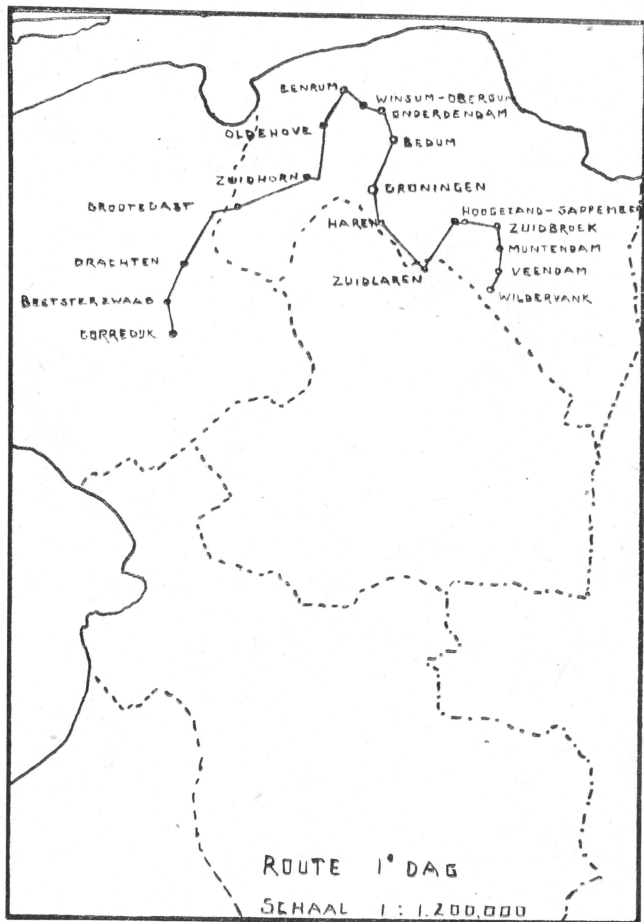
Inleiding

Als op de vroege morgen van 10 Augustus in de kantonnementen Gorredijk, Beetsterzwaag en Drachten de reveille is geblazen zal het zover zijn dat onze driedaagse oefenmars een aanvang gaat nemen.

Veel werd er over gesproken, veel voorbereidingen getroffen en ieder vraagt zich natuurlijk af waarheen de mars zal leiden.

Om ieder nu gerust te stellen is dit boekje samengesteld om jullie, naast de route die gevolgd zal worden, ook op die bijzonderheden tijdens de mars te wijzen die wetenswaardig zijn en waar je je kennis van ons mooie land mee kunt verrijken. Lees het dus eens aandachtig door en dan, een leerzame en prettige oefenmars!

*Dit boekje past in de borstzak van jullie veldblouse!
Draagt het daar dus tijdens de mars!*

ROUTE eerste dag op 10 Aug. 1949

Gorredijk	overnachten	den Hoorn	
Beetsterzwaag	overnachten	Eenrum	
Olterterp		Mensingeweer	
Zuideinde		Obergum	
Zuiderheide		Winsum	middagrust
Drachten	overnachten	Onderdendam	idem
Rottevalle		Bedum	idem
Surhuisterveen		Zuidwolde	
Opende		Groningen	Défilé
Kornhorn		Helpman	
Doezum		Haren	
Grootegast		Spijkerboor	
Sebaldeburen		Onnen	
Oldekerk		Noordlaren	
Eekeburen		Midlaren	
Niekerk		Zuidlaren	
Briltil		Fokshol	
Zuidhorn		Foksham	
Aduard		Hoogezand	
den Ham		Sappemeer	
Oldehove		Zuidbroek	
Englum		Muntendam	overnachten
Saaxum		Veendam	idem
Rode Haan		Wildervank	idem
Warfhuizen			

FRYSK FOLKSLIET

Frysk bloed, tsjoch op! wol nou ris bruwze in siede

In bounsje throch ues ieren om!

Flean op! wy sjonge it baeste lân fen' e ierde

It Frysce lân fol eare in rom.

Klink den in dawerje fier yn it roun

Dyn âlde eare, o Frysce groun.

Klink den in dawerje fier yn it roun

Dyn âlde eare, o Frysce groun.

Ho eak throch oermacht, need in sé betritsen,

Oeralde ljeawe Frysce groun,

Noait waerd dy feaste, taye bân forbritsen,

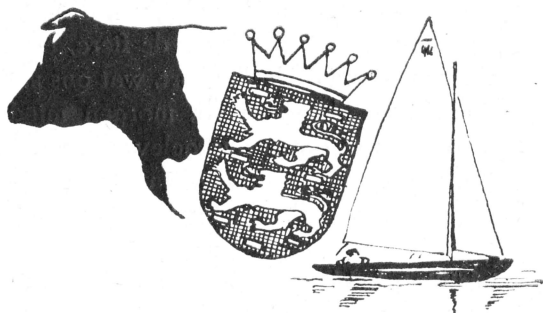
Dy Friezen oan hjar lân forboun.

Klink den in dawerje fier yn it roun

Dyn âlde eare, o Frysc̃e groun.

Klink den in dawerje fier yn it roun

Dyn âlde eare, o Frysce groun.

Getuigen Friesland's bouw- en weidegebieden van een harmonie die er kan zijn tussen contrasten, let er nl. eens op hoe de ruimte wordt bepaald door de enkele silhouet van een dorp of van een boomgroep rondom een boerderij, de wouden tonen ons het intieme dat eigen is aan een meer besloten landschap. Wie de Fries en zijn land leert kennen, komt er terug, omdat hij is gaan houden van dit land, van dit volk, dat zijn trouw ook morgen zal bewijzen aan hen, die het heden zijn vrienden heet.

Zoals uit het routekaartje zal blijken, is onze weg door dit schone „Heytelan” van de fiere, enthousiaste Friezen ditmaal slechts kort, wat ons slechts kan spijten, doch „heden meer, morgen minder”, zoals de in militaire dienst overgeleverde zegswijze luidt, wat wij in dit geval willen lezen „heden minder, morgen meer”. Een volgend keer beter dus!

In de inleiding hebben jullie reeds gelezen, dat op 9 Augustus Gorredijk, Beetsterzwaag en Drachten de eerste pleisterplaatsen zullen worden. Daarom eerst enige bijzonderheden over deze 3 Friese plaatsen. Gorredijk is een kleine plaats. Het heeft zijn naam gekregen naar een dam, die in het voormalige riviertje de Gorre gelegd werd en het is het industrie centrum van Zuid-Oost Friesland.

Gorredijk moge zelf weinig interessant zijn, de omgeving echter is van een schoonheid van de eerste soort. Wij merken dit al spoedig wanneer wij op weg naar Beetsterzwaag, van het open landschap in een bosrijke omgeving komen. Bij het binnenrijden van Beetsterzwaag, een dorp met plm. 1200 inwoners, zien wij links en rechts veel bos.

14 Vaak als we over Friesland spreken, denken wij

aan de uitgestrekte weilanden en de grote meren, die deze mooie Provincie rijk is. Van deze schoonheid zullen wij in dit gedeelte van Friesland, waar onze mars door leidt, niet kunnen genieten. Het zullen delen zijn van de vermaarde Friese wouden die wij voorbij trekken.

Beetsterzwaag, aan het stille Koningsdiep, de hoofdplaats van de gemeente Opsterland, is een plaats, waar vroeger vele grootgrondbezitters woonden. De mooie, grote herenhuizen getuigen nog hiervan. Beetsterzwaag is een dorado voor de jager, immers uitgestrekte jachtterreinen zijn voor hem aanwezig. Over enkele kleine, oude plaatsjes en buurtschappen als Olterterp, Zuideinde en Zuiderheide, bereiken wij, nog steeds door een bosrijke omgeving, Drachten, alhoewel in de nabijheid van Drachten de bebossing al belangrijk afneemt.

Drachten met zijn plm. 10.000 inwoners dankt zijn opkomst aan de vervening en is een typisch veendorp (kruisdorp). Er is vrij veel industrie en ook hier is de omgeving zeer mooi.

Als dan de grote trek van deze oefenmars is aangevangen en de laatste voertuigen van de colonnes Drachten hebben verlaten, komen we via het oude

GRÖNNENS LAID

Van Louwerzee tot Dollard tou,
Van Drente tot an 't Wad,
Daor gruit, daor bluit ain Wonderlaand,
Rondom ain wond're stad.
Ain pronkjewail in gaolden raand
Is Grönner Stad en Ommelaand.

Daor broest de zee, daor hoelt de wind,
Daor soest 't aan diek en wad,
Maor rustig waarkt en wuilt het volk,
Het volk van Loug en Stad.
Ain pronkjewail in gaolden raand,
Is Grönner Stad en Ommelaand.

Daor woont de dêge degelkhaid,
De wille, vast as staol,
Daor vuilt 't haart wat tonge sprekt
In richt' en slichte taol.
Ain pronkjewail in gaolden raand,
Is Grönner Stad en Ommelaand.

Rottevalle al spoedig in de buurt van het Groninger land.

Inderdaad, spoedig bereiken we de grens van deze Provincie.

Er bestaat een slagzin: „Wie Groningen niet kent, kent Nederland niet”.

Ik ben ervan overtuigd dat jullie, wanneer deze dag ten einde is, allen zult zeggen, inderdaad, het Groningerland is schoon.

Na door Surhuisterveen te zijn gereden, passeren we de provinciale grens en zien we het oude 12de eeuwse tufstenen torentje van het kleine dorpje Doezum links van de weg liggen en naderen we Grootegast, in welks bosrijke omgeving de wereldberoemde Nederlandse zeevaarder Abel Tasman werd geboren. Om precies te zijn, in 1602 te Lutjegast, een dorpje vlak bij Grootegast.

Het landschap om ons heen toont ons duidelijk dat Groningen zich met trots „Neerlands Grootste Boer” kan noemen. Nergens vinden we grotere en mooiere model-boerderijen.

Langs vele kleine dorpjes, vredige en nijvere vaderlandse plaatsjes als Sebaldeburen, Oldekerk, het nijvere Briltel en het villa-dorp Zuidhorn,

voert de mars ons langs Aduard, waar we even uitkijken naar de overblijfselen van een 16 eeuwen geleden, daar ter plaatse gebouwde abdij. Aan deze abdij waren eens de bekende Groninger geleerden Wessel Gansfort en Rudolf Agricola leerling. Oldehove met zijn reuze gemaal „De Waterwolf” genaamd komt in zicht. Dit „Wolfje” verslindt maar liefst een 4000 kubieke meter water per minuut, hetgeen niet weinig is. Het gemaal ligt buiten dit plaatsje en kunnen we jammer genoeg niet zien.

En verder gaat het via Saaxum, Rode Haan, alwaar we het Reitdiep passeren naar Warfhuizen, waar het landschap weer uitgestrekte weilanden voor ons tovert.

De streek is nu weer eens niet zo dicht bevolkt en we hebben even meer tijd voor het landschap. Wij komen door den Hoorn en Eenrum met zijn bijzonder fraai kerkje. Van Eenrum, het meest Noordelijke plaatsje dat we op deze mars bereiken, gaat het via Mensingerweer op onze lunchplaatsen af. Zin in ons 12 uurtje krijgen wij, als onder de rook van het op *wierden* gebouwde Winsum-
18 Obergum en iets verder Onderdendam met zijn

EENRUM

steenfabrieken, de geur van koffie ons reeds tegemoet komt.

Zo gezegd, zo gedaan en dus een smakelijk „lunchpakketje”.

De groep die door gaat voor zijn 12 uurtje naar Bedum, zal spoedig de grootste Zuivelfabriek van Europa zien, even voor zij deze plaats binnenrijdt. Het is aardig om te weten dat daar

45.000.000 liters melk per jaar verwerkt worden. Als de motoren weer gestart zijn, ieder is ingestegen, gaat het weer voorwaarts.

MARTINITOREN

Nu gaat het snel op de hoofdplaats van de Ommelanden aan en nabij Zuidwolde zien we de 96 m. hoge Martinitoren, een van de mooiste Gotische torens van Nederland, reeds opdoemen. De stad Groningen was vroeger een sterke vesting.

Met recht zijn de inwoners trots op de weerstand die deze vesting aan zijn belagers wist te bieden. In het rampjaar 1672, toen de Republiek der Verenigde Nederlanden van alle kanten tegelijk door machtige vijanden werd besprongen en zo onze vrijheid en ons volksbestaan opnieuw op het spel stonden, wist de stad Groningen onder de dappere aanvoering van de Luitenant-Generaal Rabenhaupt zich te handhaven en de vijand dusdanig afbreuk te doen, dat hij tenslotte wegtrok. Ieder jaar wordt dit feest in Groningen nog steeds met groot

enthousiasme gevierd en wel op 28 Augustus. Groningen, Neerlands 3de handelsstad en Universiteitsstad, is in de afgelopen oorlog niet zonder ernstige kleerscheuren uit de strijd gekomen.

Gelukkig zijn echter vele gebouwen van historische betekenis bewaard gebleven. Hij die zijn ogen de kost geeft, zal vele oude bouwwerken, waaronder het Stadhuis nog maar een „jonkie” is, kunnen opmerken.

Ieder weet natuurlijk dat de Bevelhebber in het 4e Militair Gewest, waartoe de meeste van jullie behoren, met zijn Staf te Groningen zetelt.

Zo zullen we dan via Helpman, het villa-dorp Haren en het vakantie- en zeilcentrum Zuidlaren, in de Veenkoloniën onze opwachting maken.

Zoals je reeds gemerkt hebt, is de provincie Groningen op het gebied van grondsoorten op bijna alle markten thuis. Wij hebben de kleigrond nog niet verlaten of wij komen de veenkolonie binnen. Bij Fokshol zien we de eerste scheepswerven. Let eens op wat het typische van deze werven is. De schepen worden na voltooiing niet op de normale wijze te water gelaten, doch gaan over dwars het nat in. Tot voor kort was deze wijze van

tewaterlaten uniek in Europa. Thans zijn ook enige andere landen tot deze wijze van tewaterlaten overgegaan.

Als eenmaal het Foxholstermeer achter ons ligt, passeren wij de beroemde aardappelmeelfabriek van W. A. Scholten en bereiken we langs het Winschoterdiep gaande Foksham en de kilometers lange, onlangs broederlijk verbonden tweeling Hoogezand-Sappemeer, oude veenkoloniën met opkomende industrieën en tuinbouwcentra. Bijzonder vallen hier de typische bruggetjes op. Bij Zuidbroek buigen wij af voor de laatste etappe. Zo de paarden het vroeger deden, zo ruiken nu de motoren de stal en het einde van deze eerste dag is in zicht.

Muntendam, Veendam, een ca. 300 jaar oude veenkolonie en de hoofdplaats van de Groninger Veenkoloniën, alsmede Wildervank worden bereikt. Het is goed te vermelden, dat op de plaatsen waar jullie nu je kantonnement gaat betrekken, 300 jaar geleden nog slechts een woest hoogveengebied zich uitstreckte.

Als jullie nu de welvarende landbouw en industrie

nemingsgeest is ten toon gespreid, waarop Nederland met recht trots kan zijn, zeker niet misplaatst. Een gezellige avond, „Pit ze” en tot morgen.

Wisten jullie dat aan deze oefenmars wordt deelgenomen door vertegenwoordigers van de navolgende onderdelen van de Kon. Landmacht?

Infanterie

Wielrijders

Veldartillerie (9-veld)

Lichte Luchtdoelartillerie (2 en 4 t. l.)

Verbindingsdienst

Koninklijke Marechaussee

R. I. M. I.

Technische Troepen (K. T. T.)

Aan- en Afvoertroepen (A. A. T.)

Dienst Geestelijke Verzorging

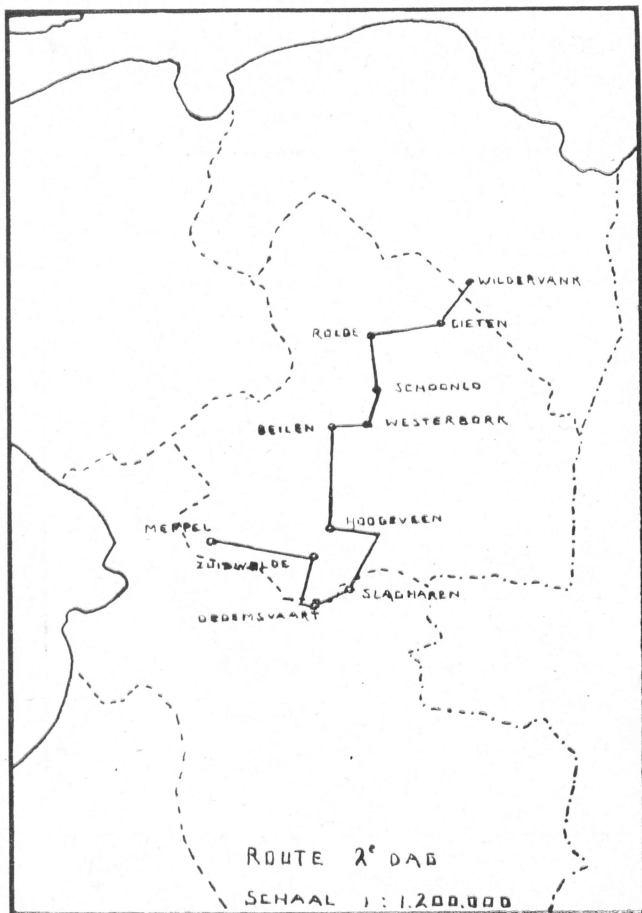
Geneeskundige Dienst (M. G. D.)

Verplegings Troepen (K. V. T.)

Cadi

Militaire Administratie

Leger- ,film- en fotodienst

ROUTE tweede dag op 11 Aug. 1949

Wildervank

Hilte

Gieterveen

Gieten

Eext

Rolde

Grollo

Schoonlo

Elp

Westerbork

Beilen

Spier

Nuil

Eursinge

Hoogeveen

middagrust en défilé

Hollandseveld

Slagharen

Dedemsvaart

Balkbrug

Nolde

Linde

Zuidwolde

Veeninge

Haalweide

de Wijk

Meppel

overnachten

MIJN DRENTHE

Ik heb U lief, mijn heerlijk landje,
Mijn eenig Drentheland.
Ik min de eenvoud in Uw schoonheid,
'k Heb U mijn hart verpand;
Mijn taak vervuld' ik blijde,
Waarheen ook plicht mij riep,
Uw geest was 't, die mij leidde;
Daarom vergeet 'k U niet.

'k Hoor nog de lieve, held're klokjes,
Bij zinkend' avondzon,
Als schaapjes keerden van de heide,
En moeder met ons zong.
O, kon ik nog eens horen
Dat lied in 't schemeruur.
En vaders schoon vertelsel,
Bij 't vroolijk knappend vuur.

Die beelden uit dat zoet verleden,
Wat blijven zij mij bij.
Vaak heb ik zwaren strijd gestreden,
Dan hielpen, sterkten zij.
En nu, ten volle dankbaar,
Wijd 'k U mijn beste lied,
Mijn heilrijk, heerlijk Drenthe,
Vergeten kan 'k U niet.

Het Drenthse land, dat met zijn golvingen en plooiën te voorschijn kwam van onder de gletsjers van de ijstijd is een schoon land, nog vol oerkracht. Er is veel bewaard wat je elders niet vindt, maar veel is er ook gloednieuw, hetgeen bewijst dat het met zijn tijd weet mee te gaan. De bewoners van dit Olde Landschap bezitten een sterk ontwikkeld gemeenschapsgevoel en zijn onverzettelijk taai in hun strijd tegen de woeste grond die Drenthe in een zo korte tijd tot een welvarende en mooie streek maakte.

Het is 's morgens weer vroeg uit de veren, er is afscheid genomen van de gastvrije burgerij en nu vangt de 2e dag van de mars aan, die ons kris kras door Drenthe zal voeren.

Drenthe, tot voor jaren een zorgenkind in onze Provincie-familie, komt steeds meer op. Overal wordt energiek gewerkt en het zal niet lang meer duren of Drenthe zal in welstand gelijk zijn aan zijn andere Provinciebroers.

Van Wildervank gaat het over Hilte en Gieterveen op het bekende Gieten aan. Gieten het door toeristen druk bezochte dorpje, heeft een prachtige Brink. Spreekwoordelijk is de schoonheid van deze Brink, overschaduwde door prachtig geboomte.

Typisch zoals bijna alle Drenthse dorpjes, zijn ook hier de voornaamste gebouwen, als kerk en hotels, rond de Brink gebouwd.

Over zacht golvende heuvels van de Hondsrug, komen we in Eext, in welks nabijheid zich 3 hunebedden bevinden, zoals we die vele in Drenthe aantreffen.

Buiten Eext treffen we de eerste heidevelden aan en naderen we Rolde. Rolde is bekend om zijn paardenmarkt en zijn Balloerkuil in de omtrek,

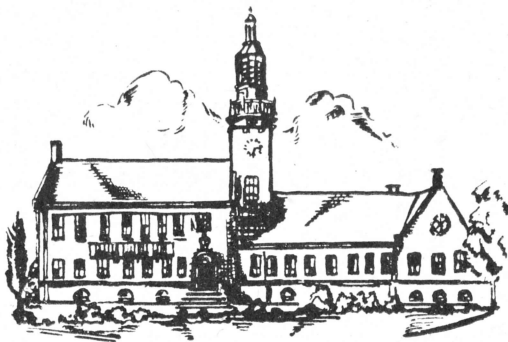
een oord waar in vroeger tijden de Germanen hun rechtspraak hielden.

Ons oog wordt nu getroffen door een uitgestrekt gebied en hier en daar modelboerderijen van de mooiste soort. Via Grollo en Schoonloo, aardige dorpjes die onder de gemeente Rolde vallen, bereiken we het zeer oude dorpje Elp. Dan komen we in een zeer bosrijke omgeving en bereiken Westerbork, in welks omstreken in de bezettingsjaren een berucht Duits concentratiekamp lag. Thans wordt dit kamp benut voor de opleiding van onze troepen en heeft het een menselijker aanzicht gekregen. Moge de geest van onze Koninklijke Landmacht met zijn krachtig, opgewekt en kameraadschappelijk leven snel de donkere wolk van het verleden verjagen.

Westerbork een nijver plaatsje met zuivelindustrie mag er wezen. Onze aandacht wordt getrokken door de 12e eeuwse kerk in het centrum van het dorp. Daarna arriveren we in het centrum van Drenthe, Beilen. Deze plaats vormt het handelscentrum voor midden Drenthe. De mooie omgeving trekt ook hier veel vacantiengangers.

Enkele buurtschappen als Spier, Nuil en Eursinge

liggen achter ons als we het nijvere Hoogeveen, waar wij zullen paraderen en lunchen, bereiken. Oorspronkelijk is Hoogeveen als veenkolonie ontstaan. Door de huidige industrie en aanbouw krijgt de gemeente nu echter toch een meer komvormige gedaante en heeft daardoor zijn karakter als veenkolonie verloren.

RAADHUIS HOOGEVEEN

Van bijzondere pracht is het nieuw gebouwde raadhuis. Hoogeveen is in het gelukkige bezit van een carrillon en heeft daarmede thans de eerste „zingende toren” in de provincie.

30 Er is een druk bezochte wekelijkse rundermarkt.

Hoogeveen heeft een bijzonder Folkloristisch gebruik. 's Zondags namelijk gaat een tamboer rond, „De Trommelslager”, door de straten, om kerk-gangers op te roepen. De tamboer heeft zijn route zo gekozen, dat hij juist bij de aanvang van de kerkdienst zijn rondgang heeft beëindigd.

Voorheen was Hoogeveen door een vaart in 2 delen gesplitst. Deze is nu gedempt en hierdoor heeft het centrum van deze plaats een meer stedelijk aanzien gekregen.

Hoogeveen is trots op zijn traditie: het „vrije hoge veen”, zoals de inwoners het zo gaarne noemen, gedachtig aan het verleden, stond ook in de bezettingstijd pal, zoals het gehele Noorden van ons land in onze vrijheidsstrijd, gedachtig aan de spreuk: „Verberg de verdrevenen en meldt de omzwervenden niet.” Jes. 16 : 3b

Nadat wij hier weer zijn opgebroken, gaat het langs de velden van het verspreide Hollandseveld, vroeger een woest en berucht veengebied, thans grotendeels herschapen in een land en tuinbouw-streek, op Slagharen aan en maken we voor het eerst op deze mars met het Overijsselse kennis. Gaande langs de Dedemsvaart, omzoomd door

bossen en bouwlanden komen we nu in de plaats gelijknamig aan deze vaart.

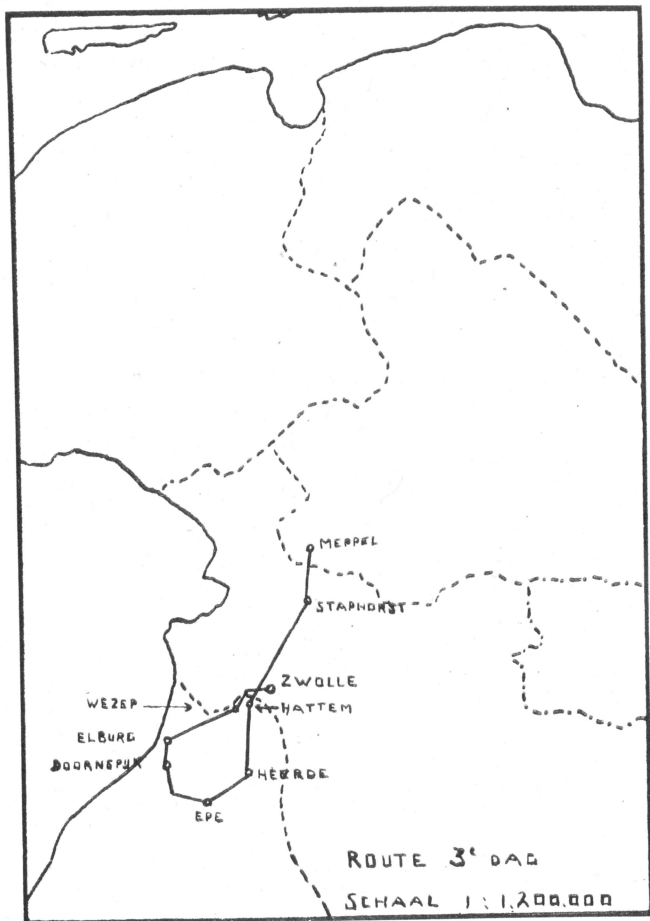
Dedemsvaart in het begin van de 19e eeuw gesticht door Baron van Dedem, behoort tot de gemeente Avereest, evenals Balkbrug. Er is een zeer bescheiden industrie en de bewoners van deze streek zijn aanvankelijk boeren afkomstig uit Groningen, die hier, nadat het veen afgegraven was, tegen zeer lage prijs grond kochten en deze gingen bebouwen.

Door met bomen omzoomd bouwland komen we nu over Nolde en Linde in de gemeente Zuidwolde. Op weg naar Meppel passeren wij de Wijk, een bekend fokvee-centrum. Deze plaats aan de Reest heeft bijzonder sappige weilanden en het zwart-bonte vee dat hier graast is zeer in trek bij binnen- en buitenlandse veekopers, die hier dan ook geregeld op bezoek zijn.

In Meppel aangekomen merken wij direct dat wij het platteland hebben verlaten en voelen hier direct de stedelijke sfeer.

Meppel, momenteel spoorwegknooppunt, koop- en handelsstad van de provincie, met 14.000 inwoners is als nederzetting reeds in de 12e eeuw opgekomen.

Het is een vriendelijke plaats en wij zullen het hier deze avond zeker naar onze zin hebben. Het centrum van de stad wordt gevormd door de lange Hoofdstraat waar volop winkels zijn en waar een gezellige drukte heerst. Donderdags wordt hier marktdag gehouden en vele bezoekers in Folkloristische klederdracht vertonen zich dan. Op het Wheem verzamelen zich op die dag de Staphorster vrouwen in haar schilderachtige kledij. Naast het Parkzwembad, dat een van de mooiste van het Noorden is, bezit Meppel het fraaie Wilhelminapark met een hertenkamp. Het is beslist de moeite waard, indien je daartoe de tijd hebt, hier een wandeling te maken. Het zal morgen weer vroeg dag zijn voor de laatste etappe, dus laat het daarbij niet te laat worden!

ROUTE derde dag op 12 Aug. 1949

Meppel

Staphorst

Rouveen

Hattem

Heerde middagrust

Epe middagrust

Doornspijk

Elburg

Oldebroek

Wezep

Zwolle Défilé

Wij zeggen het gastvrij Meppel vaarwel en koersen over de grote verkeersweg opnieuw op het Overijsselse aan, waar we gisteren reeds even waren en waar vandaag onze mars ook zal eindigen. Al spoedig verlaten we de hoofdweg en trekken we door Staphorst en het daaraan verbonden Rouveen. Staphorst is wereldvermaard om zijn folkloristische klederdracht en typische boerderijen. Geen aardiger gezicht denkbaar dan de Staphorster kleuters in deze klederdracht uit school te zien komen. De betekenis van de naam van deze plaats is waarschijnlijk dat **horst** een enigzins hogere plaats in deze lage landen was, waartoe men om er te komen wijde schreden of stappen door het moeras moest doen. De huizen hebben allen dezelfde vorm en opvallend zijnde kleuren blauw en groen, waarvoor men een

bijzondere voorliefde heeft zonder dat deze kleuren enige betekenis hebben. Deze kleuren werden in de loop der tijden altijd gebruikt. Ieder heeft natuurlijk wel eens gehoord van het „Vrijers raampje”, waardoor Woensdagsavonds de Staphorster schonen hun geliefde binnen laten. Kijk maar eens of je dit raampje ziet. Als deze typische plaatsjes weer achter ons liggen, snellen wij voort door de Overijsselse weilanden en merken hier dat het vee veelal roodbont is. Al spoedig zien we Zwolle, met zijn z.g. „Peperbus” opdoemen. Deze stad laten we voorlopig even links van ons liggen en bij het overtrekken van de IJselbrug zijn we in Gelderland.

ONS GELDERLAND

Waar der beuken breede kronen
Ons heur koele schaduw biën,
Waar we groene dennebosschen,
Paarse heidevelden zien;
Waar de blonde roggeakker
En het beekje ons oog bekoort,
Daar is onze Valeouwe,
Kost'lijk deel van Gelre's oord.
Daar is onze Valeouwe,
Kost'lijk deel van Gelre's oord.

VELUWE

De Veluwe is wel een van de mooiste streken van Nederland, omdat dit stuk grond zoveel afwisseling biedt. Men vindt er heidevelden, bossen en langs de rivieren het polderland. De dorpen zijn mooi en oud en wij vinden er veel dingen die men nu „ouderwets” noemt. Toch vinden wij hier ook veel wat op opkomst wijst. Vele plaatsen hebben fabrieken op verschillend gebied. Langs het IJsselmeer viert in sommige plaatsen de visserij hoogtij. Gij zult het allemaal zien. Indien gij de Veluwse boer over zijn land laat vertellen zou hij eindigen met de volgende woorden: „A’j komp, ku’j alles zellens bekieken en dan zu’j wel zeggen da’k de waarheid ’e zeg hebbe. Ik hoape da’j oe dan zult ameseren.”

„Tippe”, Heerde

JAN VAN RIEMSDIJK

Over de dijk langs de IJssel bereiken wij nu Hattem. Het stadje op de Noord-Veluwe dat reeds in het jaar 891 als stad Mons Dei (Godesberg) werd genoemd.

DIJKPOORT - HATTUM

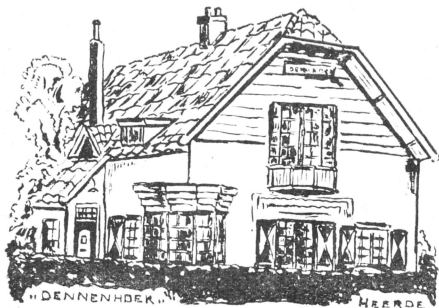
Bij het binnentrekken zien wij de resten van de omstreeks 1350 gebouwde stadsmuren. Van deze muren is de mooie Dijkpoort slechts over. De bekende oud Gouverneur-Generaal Daendels werd in deze stad geboren.

Als wij onze tocht over de Veluwerand vervolgen komen wij in Heerde. Deze

plaats was reeds in de 18e eeuw een deftig dorp. Op de „Tippe” woont de bekende Veluwse dichterszanger Jan van Riemsdijk, van wiens hand we in dit boekje een stukje over de Veluwe aantreffen. Ook Buys Ballot, een beroemd man der wetenschap, verbleef hier veel.

De villa Dennenhoek is het „Generaalshuis” van Heerde. Hier woont de Bevelhebber in het 4e Militair Gewest, de Generaal-Majoor Dürst Britt,

oud commandant van de 7 Dec. Divisie. Verschillende van ons blijven in Heerde lunchen en een gedeelte gaat door naar het vacatiecentrum Epe.

Deze gemeente kwam sinds de vestiging van papiermolens in de 17e eeuw steeds meer naar voren. Door zijn zeer mooie bos- en heideomgeving, welke gelegenheid biedt tot het maken van mooie wandelingen en fietstochten, trekt deze plaats jaarlijks vele vacatiegangers.

Deze laatste lunch heeft ons weer overheerlijk gemaakt en wij zetten door een bos- en lommerrijke omgeving onze mars voort.

Dwars de Veluwe over door heidevelden en bossen bereiken wij dan Doornspijk, een plaats welke 41

reeds zeer vroeg door Friese stammen werd bewoond.

In de verte zien wij dan reeds de spitsloze toren van Elburg, die voor de artilleristen onder ons bekend is als hulprichtpunt bij het schieten op de schietheide in de Legerplaats bij Oldebroek.

Het vissersplaatsje Elburg, liggend op een hoge plaats, de „El” genaamd, was in vroegere tijden een belangrijke handelsstad en is nu nog een van Nederlands schilderachtige stadjes met een middeleeuws karakter.

De oude Romeinen hadden hier al hun nederzettingen en vele historische gebouwen getuigen van de ouderdom van deze stad. Het raadhuis werd in 1300 gebouwd. Een net van onderaardse gangen maakte vroeger jaren deel uit van de verdedigingswerken van deze voormalige vesting. Bij de binnenlandse onlusten van Gelderland werd deze vesting in het verleden herhaaldelijk belegerd en ingenomen; meermalen heeft Elburg zwaar door overstromingen geleden.

De Vispoort in 1392 als toren gebouwd (de poortdoorgang werd eerst in 1592 aangebracht) is van

42 bijzondere afmeting. Vanuit de Vispoort heeft men

verrassende gezichten over de stad en omgeving. Elburg hebben we verlaten als wij door de 15 km. lange landbouwstreek Oldebroek trekken.

Bij het passeren van de Willem de Zwijger kazerne in Wezep is het einde van onze oefenmars in zicht. Zwolle, de hoofdplaats van Overijssel, dat reeds in 1230 ontstond, wordt bereikt. Van oudsher stonden de inwoners van deze vesting als zeer krijgshaftig bekend; de kracht en de fierheid van de Zwollenaren spreekt nog steeds in hun mooie lied:

Breed, de groenomzoomde grachten,
Band van zilver en smaragd.
Trots de torens in de hoogte,
Beeld van fierheid en van kracht,
Rijzend uit de wijde vlakte,
Die haar zelf heeft voortgebracht,
Schakel tussen brede stromen,
Dat is Zwol', Dat is Zwol', Dat is Zwol',
onz' oude Stad.

Zij dreven voorts zulk een belangrijke handel, dat zij leden van het beroemde „Hanze-verbond” werden. In dit verbond van belangrijke handelssteden dat zich tot in de Oostzee uitstreckte, waren

verscheidene steden aan de Zuiderzee opgenomen, o.a. ook Elburg. Ook Zwolle heeft vele mooie oude gebouwen, waaronder de 14e eeuwse Grote Sint Michaël kerk, onze bijzondere aandacht trekt. Vele grote mannen uit ons land leefden in de loop der tijden in Zwolle.

Om slechts enkelen te noemen, Thomas à Kempis, Thorbecke, Potgieter, Rijnvis Feith en vele anderen.

En als dan het afscheidsdéfilé heeft plaats gehad zal ieder weer naar zijn kazerne terug keren. Het zal waarschijnlijk weer even vreemd aandoen straks weer een strozak te vinden na zoveel onder-vonden gastvrijheid van de burgerij in de Provincies, welke wij bezochten.

Een goede terugreis, wel thuis in jullie kazernes en voor morgen een prettig week-end.

4e Militair

Gewest

Groningen, 9 Aug. 1949

Dit boekje is uitgereikt aan:

(rang)

(naam)

(voorl.)

(legerno.)

(onderdeel)

ter gelegenheid van de 3-daagse oefenmars der
Kon. Landm. door Friesland, Groningen, Drenthe,
Overijssel en Gelderland. Dat deze mars lang in
de herinnering moge blijven van alle deelnemers.

AANTEKENINGEN

AANTEKENINGEN

AANTEKENINGEN

H. Baggerman

Boekwinkler 45

Pottier